

เทศน์เช้า วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันพระเนาะ ตั้งใจฟังธรรม เวลามาทำบุญกุศล เห็นใหม่ สิ่งนี้เป็นอมิส คนเราเกิดมามีชีวิต กำเนิด ๔ กวฬิงการอาหาร อาหารเป็นคำข้าว วิทยุณาหาร ผัสสาหาร มโนสัจเจตนาหาร อาหารของวิญญูะ สิ่งที่ว่าเราทำบุญกุศล สิ่งนี้เป็นปัจจัยเครื่องอาศัยเพื่อดำรงชีวิต ฉะนั้น ฟังธรรมๆ จิตใจเขาต้องการธรรมะ ถ้าจิตใจมีธรรมะ มีอาหารเพื่อดำรงหัวใจนี้ ถ้าไม่มีอาหารดำรงหัวใจ หัวใจมันเร้าร้อนนะ

เวลาคนทุกข์คนยาก เวลาคนทุกข์คนยากนะ ถ้ามีอาหารประทังถึงท้องมันจะมีความสุข ถ้าคนทุกข์คนยากนะ แต่ถ้าคนอุดมสมบูรณ์ เขาบอกว่าเป็นเรื่องปกติ เป็นเรื่องปกติ เวลาคนทุกข์คนยาก เวลาเราหิวเรากระหาย แม้แต่กลิ่นของอาหารโษยมานี้เหม! แสบท้องเลยละ แต่ถ้าเรากินอาหารละ เห็นใหม่ เรานักปฏิบัตินะ คนที่ปฏิบัติ เริ่มต้นจากการปฏิบัติ กินอาหารคำแรกแล้วอืมใหม่ กินอาหารคำแรก คำต่อๆ ไป เราต้องกินต่อเนื่องๆ ไปจนกว่าเราจะอืม

ในการประพฤติปฏิบัติเราล้มลุกคลุกคลานกันอยู่เนี่ย เห็นใหม่ เวลาต้องการให้ใจเรามีหลักมีเกณฑ์ ใจเรามีหลักมีเกณฑ์ แล้วมันสมควรปรารถนาเราใหม่ละ เด็กเวลาพ่อแม่เขาป้อนอาหาร “หนูกินนะ หนูกินนะ” พ่อแม่ก็อยากให้ลูกกินอาหารเพื่อให้ลูกแข็งแรง ให้ลูกเติบโตขึ้นมา เด็กมันก็ไม่ยอมกิน มันก็บ๊ิด มันจะเล่นของมัน มันจะเอาแต่ใจของมัน นี่พูดถึงเด็ก

แล้วหัวใจของเราละ หัวใจของเรา เราเป็นเจ้าของหัวใจของเราเองนะ เวลาตั้งสติขึ้นมา เราตั้งสติขึ้นมา เรากำหนดพุทโธๆ เราพยายามจะให้เกาะไว้ เกาะไว้ก็คือกินอาหารไว้ก่อน อาหารที่มันกินไม่เป็น มันไม่เข้าใจ มันก็ปฏิเสธ แต่ถ้าคนเข้าใจแล้ว พุทโธๆ พุทโธไว้เป็นคำบริกรรมอาหารเราได้กินนะ

ครูบาอาจารย์ของเราเนาะ ถ้าพูดถึงคนที่ภาวนาเห็นคุณประโยชน์ ถ้าเป็นทางการแพทย์ สิ่งที่มีความดำรงชีวิต การดำรงชีวิต การอยู่การกิน พฤติกรรมมันจะทำให้เป็นโรคร้ายไข้เจ็บได้ นี้ก็เหมือนกัน หัวใจของเราปล่อยให้มันคลุกกับอารมณ์อยู่ตลอดเวลา ปล่อยให้มันคลุกคลีกับตัณหา

ความทะยานอยากตลอดเวลา เราไม่ได้ดูแลมันเลยไง พอเราจะดูแลขึ้นมา ก็บอกว่ามันไม่จำเป็นๆ เพราะอะไร เพราะเราไม่ใช่หมอ หมอเขาเห็นว่าอะไรเป็นโทษ เขาจะไม่พยายามไปใกล้มัน เขาจะอยู่กับสิ่งที่เป็นประโยชน์

นี่ก็เหมือนกัน พุทธธานุสติ พุทธโธๆ เราระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณติ เวลาเราเป็นลูกเป็นเด็ก เราอยู่กับพ่อแม่เรา เราก็ปลอดภัยใช่ไหม พ่อแม่ ความรักของแม่มันสะอาดบริสุทธิ์ ถ้ามีภัยต่างๆ เข้ามาถึงลูก พ่อแม่ป้องกันเต็มที่เลย พ่อแม่เอาชีวิตแลกได้เลย เพื่อความปลอดภัยของลูกของเรา

นี่ก็เหมือนกัน เราระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธโธๆ เราระลึกถึงศาสดาของเรา ระลึกถึงครูเอกของเรา ถ้าเราระลึกถึง เราอยู่กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันปลอดภัยไหม? มันปลอดภัยนะ แต่ของเรา เราไม่เห็นประโยชน์ตรงนี้ไง

คุณติภัยรุ่ม เราบอกอย่าคบเพื่อนนะ ถ้าเพื่อนที่ดีเราก็คบได้ เพราะสังคมมันต้องมี แต่เวลาเพื่อนที่ดีจะพาไปทางเหลวแหลก เราอย่าไปเชื่อมันนะ เห็นไหม เราเตือนตลอดเวลา แต่เวลาจิตของเราละ เวลาจิตของเรามันคบนะ อเสวนา จ พาลานํ ปณฺฑิตานญจ เสวนา ไม่ให้คบคนพาล ไม่ให้คบคนพาล

นี่คนพาลคบเพื่อน เวลาเพื่อนที่ไม่มีหลักมีเกณฑ์ เพื่อนที่เขาเอาแต่ใจ เขาก็ชวนกันไป อเสวนา จ พาลานํ อเสวนา สิ่งที่เป็นพาลๆ พาลในใจ อารมณ์ความรู้สึกนึกคิด มันตีโพยตีพายในหัวใจ ไปหมดเลย อเสวนา จ พาลานํ ปณฺฑิตานญจ เสวนา บัณฑิตคบบัณฑิต คบคุณงามความดี บัณฑิตมันจัดซัด ไปตามอารมณ์มันมีรสชาติ คบบัณฑิต บัณฑิตจะพาไปไหนละ บัณฑิตไม่ทำอะไรเลย

คุณติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั่งอยู่โคนไม้ เวลานั้นอยู่โคนต้นไม้ เห็นไหม อยู่ที่เรือนว่าง อยู่ในต่างๆ เพื่ออะไรละ? ก็เพื่อให้ใจมันวิเวกไง สถานที่วิเวก กายวิเวก จิตวิเวก ถ้ามันวิเวกขึ้นมา เห็นไหม ใจที่มันมีกรรม มีกรรมเป็นอาหารใจ ถ้าใจที่มีกรรมเป็นอาหารนะ เราหาสิ่งนี้

ฉะนั้น เวลาเราประพฤติปฏิบัติ เราก็ทำความดีกัน ทำไมมันทุกข์มันยากขนาดนี้ละ มันทุกข์มันยากขนาดนี้ นี่สุภายิตเขาว่านะ มีลูกคนหนึ่ง จนไป ๑ ปี เราต้องดูแลมัน เราต้องดูแล ลูกของเราใครก็รัก ใครก็ปรารถนา มีลูกคนหนึ่ง จนไป ๑ ปี แล้วนี่หัวใจของเราละ เวลาจะดูแล เราจะพัฒนาขึ้นมา มันก็ยาก มันยากกว่าอีก มันยากกว่าเพราะอะไร เพราะโดยธรรมชาติเด็กเกิดมา ถ้า

พ่อแม่รัก พ่อแม่ถนอมดูแลรักษา เด็กมันก็มีความสุขของมัน เด็กเกิดมา เด็กที่พ่อแม่เขาไม่พร้อม เขาทิ้ง เขาต่างๆ เด็กนั้นเขาต้องเก็บไปเลี้ยง ไปอยู่ที่อนาถา เด็กก็ต้องโตขึ้นมาเป็นธรรมชาติของมัน

ในเมื่อทารกมันต้องโตเป็นผู้ใหญ่เป็นธรรมดา เด็กมันเกิดมาถ้ามันยังเดินไม่ได้ เขาดูแลมัน เดียวมันก็เดินได้ มันต้องเดินได้ มันต้องวิ่งได้ ใอันนั้นเรื่องของร่างกาย แต่เรื่องของจิตใจละ ถ้าจิตใจที่เขาโดนกระทบกระเทือน จิตใจของเขาจะบอบช้ำขนาดไหน จิตใจของคนถ้ามีหลักมีเกณฑ์นะ เขาจะบอบช้ำขนาดไหน เขาเอาความบอบช้ำนั้นมาเป็นพลังในใจของเขา ในเมื่อเขาบอบช้ำมา เขาพยายามทำตัวของเขาให้ประสบความสำเร็จ แล้วเขาก็จะไปดูแลใจ ดูแลพวกอนาถา พวกไม่มีใครสนใจ เพราะเราก็เป็นแบบนั้น ถ้าเป็นแบบนั้น จิตใจเราเจ็บช้ำขนาดไหน จิตใจเราว่าแห้วขนาดไหน จิตใจเราพยายามจะยืนขึ้นมาให้ได้ขนาดไหน แล้วได้แล้วมันซาบซึ้ง มันก็จะช่วยเหลือเจือจาน

จิตใจมันดี จะอยู่ในสถานะไหน ถ้าจิตใจมันดีนะ ถ้าเราสร้างบุญกุศลของเรา มามีดีจะไปสว่าง เราเกิดมา เราจะมีชีวิตมาแล้ว เห็นไหม คนเกิดมามีกายกับใจๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเกิดเป็นมนุษย์เหมือนกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเป็นถึงกษัตริย์ สละราชบัลลังก์มาเพราะอะไร เพราะต้องการสิ่งนี้ สิ่งนี้คือสังขรรณๆ ในหัวใจของเรา เราก็มีโอกาสของเราเหมือนกัน เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสละราชบัลลังก์มาเพื่อมาค้นคว้าสิ่งต่างๆ แล้ววางความเป็นจริงไว้ ความจริงเป็นบรรทัดฐาน ธรรมและวินัย แต่ของเรามันมีความจอมปลอม จอมปลอมคือค้นหาความทะยานอยาก คือคาดหวัง คือคาดหวังคืออยากได้ อยากเป็นเหมือนกัน แต่ทำแล้วทำไมมันทุกข์ยากขนาดนี้ ถ้ามันทุกข์ยากขนาดนี้ ทุกข์ยากเพราะอะไร เพราะอำนาจวาสนาของคน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทุกข์ยากขนาดไหน ๖ ปี ไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ พยายามมีสติมีปัญญาพาตัวเอาตัวรอดให้ได้ พาตัวเอาตัวรอดให้ได้ พอพาตัวเอาตัวรอดเพราะอะไร เพราะปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ จะรู้สัตว์ขันธ์สัตว์ รือสัตว์ขันธ์สัตว์ก็รู้หัวใจเรานี้ เหมือนกับพ่อแม่เลย พ่อแม่ปรารถนาให้ลูกประสบความสำเร็จทั้งนั้นแหละ พ่อแม่ปรารถนาให้ลูกประสบความสำเร็จทั้งนั้น แต่ลูกประสบความสำเร็จได้มากน้อยแค่ไหนมันก็อยู่ที่ความสามารถของลูกของเรา

หัวใจของเรา หัวใจของสัตว์โลกก็เหมือนกัน ถ้าหัวใจของสัตว์โลก คุณติ เวลาเกิดมา เวลาเกิดมาแล้วมันสร้างอำนาจวาสนามาแค่ไหน ถ้าพันธุกรรมของจิตเขาดี พันธุกรรมของเขาดี เห็นไหม เขาไขว่คว้า เขาปรารถนา เขามีจุดยืนของเขา อย่างนั้นมันก็เกิดมาสว่าง ถ้าเรามีลูกเกิดมาสว่าง เราก็มีความภูมิใจ เราก็มีความสุขของเรา ถ้าเกิดมามีดี เกิดมามีดี เกิดมาสว่างขนาดไหน มันก็ลูกของเราทั้งนั้นแหละ เราก็ต้องฝึกฝนของเราไป เราต้องดูแลของเราไป นี่พูดถึงผลของวิญญูะ

แต่ถ้าเราเกิดมาแล้วเรามีกายกับใจเหมือนกัน เราก็มีโอกาสได้สัมผัสเหมือนกัน ถ้ามีโอกาสได้สัมผัส เห็นไหม ศรัทธาความเชื่อ ถ้ามีศรัทธาณะ ศรัทธาแก้กิเลสไม่ได้ แต่ไม่มีศรัทธาเลย ไม่มีความเชื่อสิ่งใดๆ เลย เชื่อแต่เรื่องโลก เชื่อแต่วิทยาศาสตร์ที่พิสูจน์ได้ๆ แล้วทำไมไม่พิสูจน์ใจของตัวเองล่ะ สิ่งที่พิสูจน์ได้ๆ มันก็พิสูจน์ได้จริงๆ นั่นแหละ ใจเราก็พิสูจน์ได้จริงๆ เหมือนกัน ด้วยสติด้วยปัญญาของเรา ถ้าเราพิสูจน์ได้เราตั้งสติของเรา เราจะพิสูจน์ของเรา

พุทธโงๆ ไป ปัญญาอบรมสมาธิไป ถ้าพุทธโง่ไม่ได้ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยไว้ ธรรมฐาน ๔๐ ห้อง ทำความสงบของใจมีตั้ง ๔๐ วิธีการ ซึ่ง ๔๐ วิธีการถ้าพุทธโง่ไม่ได้ เราก็มีพุทธโง่ ชัมโม สังโฆ มรณานุสติ ปัญญาอบรมสมาธิ เฟงกถิตถต่างๆ มีทั้งนั้นแหละ การเฟงอยู่เฉยๆ เพื่อให้จิตสงบขึ้นมา นี่การเฟงอยู่

เวลาเข้าฌาน เขาบอกว่าถ้าได้ฌานมันจะเป็นฌานสมาบัติ

ฌานสมาบัติณะ ถ้าฌานสมาบัติเราก็พยายามปรับปรุงของเราให้ใจมันสงบเข้ามาก่อน ถ้าสงบแล้วมันมีความร่มเย็นเป็นสุขของมัน เราออกฝึกหัดใช้ปัญญาของเรา ถ้าฝึกหัดใช้ปัญญามันก็เข้าสู่อริยสังข์ เข้าสู่ความจริง

ความจริง เห็นไหม ความจริง เวลาอวิชาคือความไม่รู้ นี่มันรู้แบบกิเลส ถ้ามันรู้แบบกิเลส มันจะแก้ได้ด้วยปัญญาเท่านั้นแหละ แต่ถ้าแก้ด้วยปัญญา ปัญญามันก็มีหลายชั้นหลายชั้นนะ สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภวานมยปัญญา แล้วถ้าภวานมยปัญญามันจะเกิด มันจะเกิดขึ้นมาได้อย่างไรล่ะ? มันก็เกิดมาจากสิ่งหยาบๆ ก่อนทั้งนั้นแหละ เกิดขึ้นจากสุตมยปัญญา ศรัทธาความเชื่อๆ ถ้าเรามีศรัทธาความเชื่อ เรามีศรัทธา เราจะค้นคว้าของเรา ถ้าเรามีศรัทธาความเชื่อแล้ว เราเชื่อนั่นเป็นทฤษฎี เชื่อนั่นเพราะเชื่อโดยอวิชา ทั้งๆ ที่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรามีกิเลสอยู่มันเป็นอวิชา

แต่ถ้าทำความสงบของใจเข้ามา เห็นใหม่ ทำความสงบของใจ ถ้าจิตมันสงบได้ ใจมันสงบได้ขึ้นมา นั่นเพราะอวิชชาสงบตัวลง ถ้าอวิชชาสงบตัวลงไม่ได้ มันสงบเข้ามาไม่ได้หรอก เพราะสิ่งที่สงบตัวมันเป็นข้าศึกต่อกัน ในเมื่อมันเป็นข้าศึกต่ออวิชชา ข้าศึกต่อต้นหาความทะยานอยาก ข้าศึกพญามาร มารมันจะยอมให้ข้าศึกเข้าไปใกล้ตัวมันไหมล่ะ แต่เวลาเราอยู่โดยพฤติกรรมของจิต พฤติกรรมโดยธรรมชาติของมัน

เวลาอยู่ของเรามันก็สบายๆ มันก็เหม่อๆ อันนั้นมันขาดสติ มันไม่ใช่สัมมาสมาธิ มันไม่เข้าสู่อริยสังข์ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ ใจนี้มันเหม่อลอย เพราะความเหม่อลอยนั้น ค้ำยวุฒิกภาวะของจิตที่มันอ่อนแอ “นี่ไง อย่างนี้ว่างๆ ว่างๆ” แล้วศึกษารธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “นี่ไง ธรรมะ การปล่อยวาง เราก็ปล่อยวาง มันไม่มีสิ่งใดในหัวใจเราเลย”

มันปล่อยวางแบบไม่มีสติ มันปล่อยวางที่มันไม่เข้าสู่อริยสังข์ สัมมาสมาธิ มิจจาสมาธิ ถ้ามันเป็นมิจจาสมาธิ มันเป็นมิจจา มันเป็นสมาธิเหมือนกัน แต่มันก็เป็นมิจจา แล้วใครเป็นคนแบ่งแยกล่ะ

ความแบ่งแยกคือทฤษฎี คือธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แยกถูกแยกผิด แต่ผลที่ได้กระทบล่ะ เพราะจิตใจเราอ่อนแอ เห็นใหม่ จิตใจเราไม่มีวุฒิกภาวะ เราก็ว่าสิ่งนี้เป็นธรรม แต่ถ้าจิตใจของคนที่มีอำนาจวาสนาอย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้แต่อาหารดาบสบอกเลย ได้สมาบัติ ๘ เหมือนเรา สอนได้เหมือนเรา มีความรู้เหมือนเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังปฏิเสชเลย ทั้งๆ ที่เข้าสมาบัติได้ เข้าออกได้สะดวกมาก ทำได้เหมือนอาหารดาบสเลย อาหารดาบสทำได้สมาบัติ ๘ เจ้าชายสิทธัตถะก็ทำได้เหมือนกัน แล้วบอกเลย บอกว่าทำได้ ถ้าเราทำได้ด้วยกัน คนเราทำได้เหมือนกัน ทางวิชาการทำได้เหมือนกัน พฤติกรรมก็ทำได้เหมือนกัน รับรองกัน มันก็ต้องมีความน่าเชื่อถือ เห็นใหม่ ทำไม้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิเสชล่ะ

จิตใจที่มีวุฒิกภาวะ จิตใจที่เป็นพระโพธิสัตว์ จิตใจที่เต็มมา แม้แต่เข้าฌานสมาบัติบอกไม่เอา ไม่เอา มันฆ่ากิเลสไม่ได้ ฆ่ากิเลสไม่ได้ กลับมากำหนดอานาปานสติ อานาปานสติ จิตสงบ เป็นสัมมาสมาธิขึ้นมา เวลาย้อนกลับขึ้นมาชำระล้างกิเลสในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยมรรคญาณ

มรรคคืออะไร? มรรค ๘ คำริชชอบ งานชอบ เพียรชอบ ความคำริโดยปัญญาชอบ โดยปัญญาชอบธรรม เห็นใหม่ ถ้ามีปัญญาคืนมา ปัญญาเกิดจากอะไร? ปัญญาเกิดจากการกำหนดอาณาปานสติ ปัญญาเกิดจากจิตที่มันสงบ แต่ฉานสมาบัติมันเป็นฉานสมาบัติ มันก็เป็นเรื่องของฉานโลกีย์ ทีนี้ฉานโลกีย์ย้อนกลับมา ถ้าย้อนกลับมา เห็นใหม่ คุณติ ถ้าย้อนกลับมาเข้ามาสู่ใจได้ มันก็มีปัญญาของมัน จับได้แล้วพิจารณาได้ ถึงจะเห็นได้ว่าถ้าเป็นสุดมยปัญญานี้คือการศึกษา ถ้าเป็นจินตนาการ เห็นใหม่ มันเป็นจินตนาการ พฤติกรรมของความเป็นจริงยังไม่เกิดขึ้น พฤติกรรมความเป็นจริงเกิดขึ้น แต่ถ้าวุฒิภาวะไม่มีกำลังขึ้นมา มันก็เชื่อพฤติกรรมอันนั้น ถ้าเชื่อพฤติกรรมอันนั้น นี่ไง เวลาเราติครูบาอาจารย์ก็เพราะเหตุนี้ไง

ถ้าจิตมันเป็นขึ้นมาแล้ว ถ้ามันไม่เป็นความจริง ใครจะเป็นคนคอยบอก ใครจะเป็นคนชี้แนะ ใครจะเป็นคนจูงเราไป? นี่มีครูบาอาจารย์ท่านคอยจูงเราไป แต่จูงเราไป เห็นใหม่ เวลาคนที่ภาวนาเห็นนิมิตไปถามครูบาอาจารย์ สิ่งทีเห็นนั้นจริงไหม? จริง เห็นจริงๆ นั่นแหละ สิ่งทีเห็นนั้นจริงไหม? จริง แต่มันไม่จริง สิ่งทีเห็น เห็นจริงไหม? เห็นจริง แต่ความเห็นนั้นมันไม่จริง พอมันไม่จริง แต่ถ้าเราไปเห็น วุฒิภาวะเราอ่อน เราเห็น เรารู้เราเห็นเอง เราเห็นจริงไหม? จริง แต่ความเห็นนั้นไม่จริง ไม่จริงอย่างไรละ ไม่จริงอย่างไร

ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ ท่านไม่เป็นนะ ท่านอธิบายไม่ถูกหรอก จริงอย่างไร ถ้ามันไม่จริง ไม่จริงเพราะอะไร แล้วเราทำอย่างไร ทำอย่างไรให้มันจริง ถ้าให้มันจริงมันก็ต้องพิสูจน์กัน นี่ปัจจัดตั้ง สันติภูจิโก

ถ้ามีครูบาอาจารย์ที่ดี แล้วเรามีวุฒิภาวะ เราไม่ทวิฐูมานะจนเกินกว่าเหตุ ถ้าเราเห็น มันเรื่องธรรมดาณะ คนไปรู้ไปเห็นมา มันจะบอกว่าเราไม่เห็นไม่ได้หรอก แล้วคนไปรู้ไปเห็นมันมีรสชาติ คุณติ เราประพฤติปฏิบัติกันเกือบเป็นเกือบตาย พอเราเห็นขึ้นมาบอกมันไม่ใช่ได้อย่างไร

เวลาคนทุกข์คนยาก ถ้ามันไม่มีอาหาร ได้กลิ่นของอาหารมันก็พอใจแล้ว มันก็มีความอยากเพิ่มมากขึ้น แต่ถ้าคนทุกข์คนยากได้กิน ได้กินคำสองคำ ได้กินพอประทังความหิวกระหาย แต่มันไม่อิ่มหน้าสำราญ มันยังไม่มีความสุข ผู้ที่ปฏิบัติมันทุกข์ยากอย่างนี้ เราถึงต้องมีจุดยืนของเรา เราต้องมีความเข้มแข็งของเรา

ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด เราจะประสบความสำเร็จ จะทำสิ่งใดก็แล้วแต่ ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติธรรม กุปปธรรม อกุปปธรรม พอเป็นอกุป

ธรรม จิตมันเป็นของมันโดยสัจจะความจริง เห็นใหม่ ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด จิตนี้
ดวงใจนี้เวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะ ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด แต่ใจเป็นธรรมมันจะพลัด
พรากไปไหนล่ะ เพราะใจกับธรรมนั้นเป็นอันเดียวกัน มันจะพลัดพรากไปจากไหน มันไปด้วยกัน
ใจ แต่ในปัจจุบันนี้มันพลัดพรากเป็นที่สุดแน่นอน

ความคิดความชั่ว คุณิ มันก็อยู่ที่ใจนั่นนะ สิ่งที่ทำแล้วก็แล้วกันไป มันมีการพลัดพรากกัน
แน่นอน วัตถุสิ่งของต่างๆ เราหามันต้องพลัดพรากวันใดวันหนึ่งแน่นอน แต่ความคิดความชั่ว
มันไม่พลัดพรากไปกับจิตหรอก แต่ถ้าเป็นอามิส คุณิ มันใช้ของมัน หมควาระมันก็หมควาระของ
มันไป แต่ถ้าเป็นอกุศลกรรมมันเป็นความจริงของมันในใจ มันจะพลัดพรากไปที่ไหน มันเป็นอัน
เดียวกัน มันไปด้วยกัน ถ้าไปด้วยกัน เห็นใหม่ ฟังธรรมๆ เพื่อเหตุนี้ไง

เราทำบุญกุศลขึ้นมามันเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย นี่ฟังธรรมๆ ก็เตือนสติเรา เตือนสติเราให้
ฝึกหัดใช้ปัญญา แล้วปัญญาในชีวิตเราเลือกเอง แยกแยะเอง อะไรดี อะไรไม่ดี อะไรเป็นความจริง
อะไรไม่เป็นความจริง แต่ความไม่จริง โลกมันเป็นอยู่ของมันแบบนี้ เราอยู่กับโลก เราอยู่กับสังคม
สังคมก็เป็นเรื่องหนึ่ง ชีวิตส่วนตัวเราก็เป็นเรื่องหนึ่ง แล้วถ้าความจริงในใจของเรามันก็เป็นอีก
เรื่องหนึ่ง นี่คนที่ปฏิบัติมันยากตรงนี้ เพราะอะไร เพราะเวลาปฏิบัติเราต้องแยกสังคมไป แต่เราก็
ต้องอยู่กับสังคม

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านปฏิบัติใหม่ๆ เวลาท่านรู้คงก็ไป แรงเสียดสีเยอะมาก แต่เวลา
สังคมเริ่มมีความเห็นคล้อยตาม แรงเสียดสีมันก็เบาลง เราเกิดมาแรงเสียดสีมันไม่มีมากขนาดนั้น
แต่แรงเสียดสีในกิเลสของเรา แรงเสียดสีในใจของเรามันมหาศาล เราจะต้องกำราบมันด้วยสติ
ด้วยปัญญาของเรา ด้วยการประพฤติปฏิบัติของเรา ด้วยผลประโยชน์ของเรา เอวัง